

SPIS TREŚCI

<i>Stanisław Dubisz</i> : Polonistyczne spotkania polsko-ukraińskie – język, literatura, kultura. Tytułem wprowadzenia.....	7
I. JEZYK POLSKI I JEZYK UKRAIŃSKI – ROZWÓJ, KONTAKTY, WSPÓLCZESNOŚĆ	
<i>Stanisław Dubisz</i> : Ciągłość rozwoju języka polskiego	15
<i>Anna Cegiela</i> : Dyskurs publiczny w warunkach wolności słowa. Perspektywa etyki komunikacji	34
<i>Mykoła Lesiuk</i> : Gramatyczna kategoria czasu w języku polskim i ukraińskim w ujęciu diachronicznym	50
<i>Katarzyna Dróżdź-Luszczak</i> : Nowa leksyka języka polskiego – jej źródła i tendencje rozwoju (wybrane zagadnienia)	71
<i>Olena Pelekhata</i> : Elementy biografii językowych przedstawicieli polskiej mniejszości narodowej na pograniczu: Iwano-Frankiwsk (dawny Stanisławów)	89
<i>Olga Łazarowycz</i> : Językowy obraz drogi w języku polskim i ukraińskim	109
<i>Oksana Korpalo, Daria Mytsan</i> : Прізвища українців східної Галичини, мотивовані власними іменами польського походження	129
<i>Natalia Szczerbij</i> : Hybrydalne formy czasownikowe w języku polskim i ukraińskim	147
II. DYDAKTYKA JEZYKA POLSKIEGO JAKO OBCEGO	
<i>Beata Katarzyna Jędryka</i> : O potrzebie badania kompetencji leksykalnej dzieci w wieku wczesnoszkolnym w dydaktyce języka polskiego za granicą (na przykładzie Stanów Zjednoczonych i Ukrainy)	167
<i>Wiola Próchniak</i> : Rewolucja funkcjonalna. O literackich i kulturowych aspektach nauczania języka polskiego jako obcego	196
<i>Agnieszka Karolczuk</i> : O uczeniu gramatyki polskiej Słowian	214
<i>Samanta Busiło</i> : Gatunki naukowe i dydaktyczne w edukacji polonistycznej na Ukrainie	226
III. JEZYK – LITERATURA – HISTORIA	
<i>Tomasz Korpysz</i> : Cyprian Norwid – poeta wielkiego serio i drobnego buffo	251
<i>Elżbieta Wichrowska</i> : Stanisław August i jego rycerska szkoła	268
<i>Tamara Tkaczuk</i> : Muzyczne inspiracje w <i>Prawdzie starowieku</i> – pierwszej części tetralogii Stanisława Vincenza	289
<i>Artur Nowaczewski</i> : Obraz Bałkanów w twórczości Andrzeja Stasiuka i Małgorzaty Rejmer	300
Biogramy.....	321

CONTENTS

<i>Stanisław Dubisz</i> : Polish-Ukrainian meetings concerned with Polish studies: language, literature, culture. By way of introduction.....	7
I. POLISH AND UKRAINIAN: DEVELOPMENT, CONTACTS, PRESENT TIME	
<i>Stanisław Dubisz</i> : Continuity of the development of the Polish language	15
<i>Anna Cegiela</i> : Public discourse in the conditions of freedom of speech. Perspective of communication ethics	34
<i>Mykoła Lesiuk</i> : Grammatical category of time in Polish and Ukrainian from a diachronic perspective.....	50
<i>Katarzyna Dróżdż-Luszczuk</i> : New lexis of the Polish language. Sources and trends of development (selected issues).....	71
<i>Olena Pelekhata</i> : Elements of language biographies of residents of the Polish national minority on the borderland: Ivano-Frankivsk (formerly Stanisławów) ...	89
<i>Olga Łazarowycz</i> : The linguistic view of the road in Polish and Ukrainian	109
<i>Oksana Korpalo, Daria Mytsan</i> : Surnames of Ukrainians of Eastern Galicia, motivated by own names of Polish origin	129
<i>Natalia Szczerbij</i> : Hybrid verb forms in Polish and Ukrainian	147
II. TEACHING POLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	
<i>Beata Katarzyna Jędryka</i> : The need to research the lexical competence of early school-age children in Polish language teaching abroad (on the example of the United States of America and Ukraine).....	167
<i>Wiola Próchniak</i> : <i>Functional Revolution</i> . On the literary and cultural aspects of teaching Polish as a foreign language	196
<i>Agnieszka Karolczuk</i> : Teaching Polish grammar to Slavic speakers	214
<i>Samanta Busiło</i> : Polish academic writing for Ukrainian students. Genre analysis ...	226
III. LANGUAGE – LITERATURE – HISTORY	
<i>Tomasz Korpysz</i> : Cyprian Norwid: a poet of a big <i>serio</i> and a little <i>buffo</i>	251
<i>Elżbieta Wichrowska</i> : Stanisław August and his School of Chivalry.....	268
<i>Tamara Tkaczuk</i> : Music inspirations in <i>Prawda starowieku (Truth of the old days)</i> , part one of the tetralogy by S. Vincenz	289
<i>Artur Nowaczewski</i> : Image of the Balkans in the works by Andrzej Stasiuk and Małgorzata Rejmer	300
Biographical notes on the authors.....	321

POLONISTYCZNE SPOTKANIA POLSKO-UKRAIŃSKIE – JĘZYK, LITERATURA, KULTURA. TYTUŁEM WPROWADZENIA

Zamieszczone w tym zbiorze artykuły są wynikiem realizacji projektu finansowanego ze środków Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA), dotyczącego promocji języka polskiego oraz osiągnięć polonistycznego językoznawstwa, literaturoznawstwa i glottodydaktyki w ukraińskim środowisku akademickim, projektu mającego na celu rozwój międzynarodowej współpracy naukowej i dydaktycznej w tym zakresie. Wnioskodawcą i głównym wykonawcą tego projektu jest Uniwersytet Warszawski, a partnerem Przykarpaccy Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka (PUN) w Iwano-Frankiwsku. Projektem kieruje Beata K. Jędryka, adiunkt w Instytucie Polonistyki Stosowanej na Wydziale Polonistyki UW, a koordynatorem ze strony uczelni ukraińskiej jest Samanta Busiło, z delegatury NAWA, wykładowca i lektor języka polskiego w Katedrze Języków Słowiańskich PUN, doktorantka w Instytucie Polonistyki Stosowanej UW. Projekt był realizowany pod honorowym patronatem konsula Rzeczypospolitej Polskiej we Lwowie w okresie od października 2020 r. do września 2021 r.

W ramach programu zrealizowano cykl gościnnych otwartych wykładów dla pracowników, doktorantów i studentów Uniwersytetu Przykarpackiego, które – z powodu pandemii Covid-19 – odbyły się w formie zdalnej i objęły także środowiska akademickie Kijowa, Lwowa, Łucka, Tarnopola, Chmielnickiego, Czerniowiec, Mikołajowa, Charkowa, Dni-pro, Żytomierza, a także innych miast Ukrainy i ośrodków polonistycznych na Łotwie, w Rosji, we Włoszech, w Turcji i Brazylii. Wykłady te zostały wygłoszone przez naukowców z polskich uniwersytetów – Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Uniwersytetu Gdańskiego i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II – Elżbietę Wichrowską, Annę Cegiełę, Agnieszkę Karolczuk, Artura Nowaczewskiego, Katarzynę Dróżdź-Łuszczuk, Wiołę Próchniak, Tomasza Korpysza, Beatę K. Jędrykę, Stanisława Dubisza. Teksty tych wystąpień oraz opracowania autorstwa pracowników Uniwersytetu Przykarpackiego, uzupełniająca perspektywę współczesnych badań poloni-

stycznych o komponent ukraiński i komparatystyczny, złożyły się na prezentowany zbiór artykułów.

Oprócz powyższych celów naukowych i promocyjnych, jeśli chodzi o język polski jako narzędzie poznawania polskiej literatury i kultury, projekt miał na celu integrację środowisk polonistów w kraju i za granicą oraz współpracę dydaktyczną w formie stażów pracowników i studentów z Ukrainy na Uniwersytecie Warszawskim w ramach programu NAWA POLONISTA. Jest to zgodne z tradycją polonistycznych badań polonoznawczych na Ukrainie, wzrostem zainteresowania językiem polskim wraz ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej, wzmożoną migracją zawodową z Ukrainy do Polski, tendencjami do umiędzynaradawiania uczelni polskich i rozwijania polonistyki zagranicznych.

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego jest – niejako – naturalnym miejscem realizacji takiego programu, ponieważ jest jednym z największych centrów polonistycznych w kraju (w zakresie językoznawstwa, literaturoznawstwa i kulturoznawstwa), reprezentuje wysoki poziom dydaktyczny i naukowy oraz tradycję tego typu współpracy międzynarodowej, sięgającą wakacyjnych kursów języka polskiego dla slawistów, które odbywały się na Uniwersytecie Warszawskim w dwudziestolecu międzywojennym. Tym bardziej właściwym miejscem w tym wypadku jest Instytut Polonistyki Stosowanej na Wydziale Polonistyki UW, który prowadzi dydaktykę m.in. w zakresie takich specjalizacji zawodowych jak glottodydaktyka polonistyczna, translatoryka, edytorstwo, filologia dla mediów i który od początku utworzenia w 2007 r. zebrał już liczne doświadczenia we współpracy zagranicznej, szczególnie w zbiorowościach polonocentrycznych. Przykładowo, w ostatnim dziesięcioleciu w Instytucie Polonistyki Stosowanej realizowano następujące programy:

- „Mama, tata, ja i mój nauczyciel. Edukacja językowo-kulturowa emigrantów: przedszkolaków oraz ich rodziców i nauczycieli wychowania przedszkolnego szansą na sukces edukacyjny i integrację” – w partnerstwie z Fundacją Nauki Języków Obcych „Linguae Mundi”, w latach 2013–2015, współfinansowany przez Europejski Fundusz na rzecz Integracji Obywateli Państw Trzecich oraz budżet państwa;
- „Uczeń i nauczyciel w świecie dwóch języków i dwóch kultur – dydaktyka języka polskiego w szkolnictwie polonijnym w USA” – we współpracy z Centralą Polskich Szkół Doksztalujących w USA (Nowy Jork), w latach 2015–2017, współfinansowany – jako zadanie publiczne – przez Ministerstwo Edukacji Narodowej;
- „Z polskim na co dzień” – we współpracy z Fundacją na rzecz Wspierania i Rozwoju Szkół Polonijnych, 2018, współfinansowany – jako zadanie publiczne – przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

Wynikiem badań są liczne publikacje, powstałe w Pracowni Językoznawstwa Stosowanego (istniejącej od 1990 r.), z których przykładowo można wymienić następujące:

- E. Sękowska, *Jezyk zbiorowosci polonijnych w krajach anglojezycznych. Zagadnienia leksykalno-słowotwórcze*, Warszawa 1994, ss. 184.
- S. Dubisz (red. nauk.), *Jezyk polski poza granicami kraju*, Opole 1997, ss. 378.
- H. Karaś, K. Rutkowska, K. Geben, W. Ušinskień, *Jezyk polski na Kowieńszczyźnie. Historia, sytuacja socjolingwistyczna, cechy językowe, teksty*, Warszawa 2001, ss. 544.
- K. Geben, *Świadomość i kompetencja językowa a warstwy leksykalne w idiolektach młodzieży polskiego pochodzenia na Wileńszczyźnie*, pod red. S. Dubisza, Warszawa 2003, ss. 212.
- S. Dubisz, J. Porayski-Pomsta, E. Sękowska (red.), *Jezyk – Polityka – Społeczeństwo. Słownik pojęć politycznych i społecznych krajów Europy Środkowej i Wschodniej*, Warszawa 2004, ss. 253.
- M. Filina, J. Porayski-Pomsta (red.), *Polacy w Gruzji*, Warszawa 2004, ss. 112 + 119.
- B.K. Jędryka, *Jezyk polski w polonijnej szkole (na przykładzie badań przeprowadzonych w Clark – New Jersey, USA)*, pod red. S. Dubisza, Warszawa 2012, ss. 237.
- M. Piasecka, *Jezyk polski w Norwegii. Na przykładzie badań przeprowadzonych w polskich szkołach w Oslo*, pod red. S. Dubisza, Warszawa 2016, ss. 167.

Prowadzone są także prace zespołowe (np. nad *Elektronicznym słownikiem wyrazów polonijnych*), odbywają się wyjazdy instruktażowe (np. w 2019 r. i 2020 r. B.K. Jędryka prowadziła warsztaty metodyczne oraz lekcje pokazowe z dydaktyki języka polskiego jako obcego na Uniwersytecie Przykarpacim), studenci ukraińscy odbywają semestralne / roczne studia polonistyczne w ramach programów stypendialnych. Dane te pozwalają na wniosek, że obecny projekt miał dobre podstawy naukowe, dydaktyczne i organizacyjne na Uniwersytecie Warszawskim.

Przykarpacki Uniwersytet Narodowy im. Wasyla Stefanyka znajduje się w czołówce wyższych uczelni Ukrainy. Z inicjatywy prof. dr. hab. Mykoły Lesiuka polonistyka działa tam od 1991 r., kształcąc w ramach specjalizacji nauczycielskiej i translatorskiej na studiach licencjackich i magisterskich kolejne roczniki studentów. Absolwenci PUN uczą dziś języka polskiego w wielu szkołach Iwano-Frankiwska, pracują w wyższych uczelniach na Ukrainie i w Polsce, w wydawnictwach, instytucjach pożytku publicznego, rozwijając aktywnie relacje polsko-ukraińskie. Uczelnia współpracuje naukowo i dydaktycznie z 23 ośrodkami akademickimi

w Polsce na rzecz promocji języka polskiego, kultury polskiej, literatury i historii, organizując międzynarodowe konferencje naukowe oraz uczestnicząc w europejskich programach wymiany akademickiej.

Ważną formą działalności jest organizowanie od 16 lat przez Katedrę Języków Słowiańskich i Centrum Polonistyczne PUN ogólnoukraińskiego konkursu ortograficznego dla młodzieży akademickiej. Konkurs odbywa się pod patronatem Ambasady Rzeczypospolitej Polskiej w Kijowie i w partnerstwie z Akademią im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim. We współpracy z Fundacją „Pomoc Polakom na Wschodzie”, w ramach programów Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, ukierunkowanych na wsparcie polonistyk na Wschodzie, od kilku lat Katedra organizuje doroczne warsztaty metodyczne dla nauczycieli języka polskiego jako obcego / drugiego oraz wykłady gościnne ekspertów Państwowej Komisji ds. Poświadczania Znajomości Języka Polskiego jako Obcego, wykładowców renomowanych polskich uczelni wyższych z Warszawy, Gdańska, Łodzi, Krakowa, Lublina i in. W tej formule odbył się cykl szkoleń metodycznych dla nauczycieli z kilkunastu ośrodków na Ukrainie, m.in. warsztaty: „Lektor 2.0. Nowoczesne technologie na lekcjach języka polskiego” [2017], „Lektor budzikiem. Elementy rywalizacji w procesie dydaktycznym” [2018], „Piszemy na B1. Ocena wypowiedzi pisemnych zgodnie ze standardami certyfikacji jppo” [2019], „Mówimy na B1. Ocena wypowiedzi ustnych zgodnie ze standardami certyfikacji jppo” [2020]. Na podstawie decyzji Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej i z rekomendacji Państwowej Komisji ds. Poświadczania Języka Polskiego jako Obcego Uniwersytet Przykarpcki w 2018 r. uzyskał uprawnienia do przeprowadzania państwowych egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego.

Dodać także trzeba, że Uniwersytet współpracuje z Centrum Kultury Polskiej i Dialogu Europejskiego w Iwano-Frankiwsku w organizacji seminariów, konferencji, festiwali promujących polską kulturę, historię i język oraz w edycjach publikacji temu poświęconych. Przykładem może tu być konferencja w Jaremczu poświęcona stosunkom polsko-ukraińskim, Dni Kultury Polskiej czy festiwal Międzynarodowa Galicyjska Jesień Literacka. Ważną inicjatywą jest także projekt odbudowy obserwatorium astronomicznego, realizowany w partnerstwie z Centrum Studiów Wschodnich UW pod patronatem Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego Rządu Rzeczypospolitej Polskiej.

Dotychczasowa współpraca z Uniwersytetem Przykarpckim i jej wyniki w zakresie nauki, dydaktyki oraz upowszechniania wiedzy o Polsce i polonistyce potwierdzają trafność decyzji o realizacji tego projektu i stanowią gwarancję dobrej współpracy na przyszłość. Polonistyka w Iwano-Frankiwsku już od 30 lat kształci filologów, nauczycieli, tłumaczy, wykładowców akademickich, a także pracowników sektora biznesu, usług, służb cywilnych, organizacji pozarządowych, ukierunkowanych

na współpracę polsko-ukraińską. Iwano-Frankiowsk, dawny Stanisławów, miasto o długiej tradycji edukacji polonistycznej, dziś przeżywa swoisty renesans nauczania języka polskiego. Polskie propozycje przyjmowane są przychylnie, dając wymierne rezultaty w promocji polskiej nauki i języka polskiego. Tak też jest z obecnym projektem, co poświadcza m.in. niniejszy zbiór studiów polonistyczno-ukrainistycznych.

„Poradnik Językowy” jest naukowym czasopismem o 120-letniej tradycji, jednym z trzech najstarszych tego typu czasopism w Polsce. Utworzony został przez Romana Zawilińskiego w Krakowie w 1901 r., a od 1932 r. jest wydawany w Warszawie, w tym od 1972 r. jako organ Towarzystwa Kultury Języka. Od 1948 r. ukazuje się nieprzerwanie, a jego redaktorami naukowymi w tym czasie byli tacy wybitni językoznawcy polscy i profesorowie Uniwersytetu Warszawskiego jak Witold Doroszewski, Mieczysław Szymczak, Danuta Buttler, Halina Satkiewicz.

Problematyka artykułów publikowanych w „Poradniku Językowym” obejmuje szerokie spektrum tematyczne. Należy tu wymienić takie zakresy tematyczne jak: językoznawstwo normatywne (zagadnienia kultury języka i poprawności językowej), system polszczyzny w ujęciu synchronicznym i diachronicznym (tu szczególnie słowotwórstwo, leksykologia i leksykografia oraz frazeologia), język artystyczny (język pisarzy, epok, nurtów literackich), dydaktyka języka polskiego (w tym metodyka i glotodydaktyka polonistyczna), dialektologia, zagadnienia rozwoju mowy (logopedia, psycholingwistyka, komunikacja alternatywna), język polski poza granicami kraju (z uwzględnieniem kontaktów językowo-kulturowych i kodów polonocentrycznych diaspor językowych), retoryka, pragmatyka, socjolingwistyka.

W „Poradniku Językowym” ukazują się przede wszystkim publikacje z zakresu językoznawstwa polonistycznego, ale także z zakresu slawistyki i dyscyplin pokrewnych.

Rejestracje i indeksacje „Poradnika Językowego” w międzynarodowych bazach danych świadczą o jego ogólnopolskim i międzynarodowym zasięgu. Uwzględniając zatem spektrum tematyczne i zasięg czasopisma, należy przyjąć konkluzję, iż jest to dobre miejsce do prezentacji naukowych wyników polonistycznych spotkań polsko-ukraińskich, co dla redaktora naczelnego czasopisma i zarazem redaktora naukowego publikowanych materiałów stanowi powód do satysfakcji.

Stanisław Dubisz